

Vzdělávací obor: **Výchova ke zdraví a bezpečí**

Očekávaný výsledek učení: CZB-VZB-004-ZV9-017

Vysvětlí roli občana a jeho práva a povinnosti při zajišťování bezpečnosti a obrany státu, orientuje se v principech zajišťování vnější i vnitřní obrany, v bezpečnostním systému ČR a typech krizových stavů.

Popis úrovně Na cestě

- Vyhledává informace a diskutuje o právech a povinnostech občana při zajišťování obrany státu.
- Vysvětlí pojem branná povinnost.

Povinnosti občanů při obraně státu

Autorky materiálu: Eva Marádová, Miroslava Kovaříková

Anotace

Výuková lekce rozvíjí znalosti a dovednosti žáků v oblasti přípravy občanů na obranu státu. Žáci získávají informace plynoucí ze současného právního řádu, zabývají se problematikou branné povinnosti v míru a při vyhlášení stavu při ohrožení státu. Ilustrace vede žáky k odpovědnému občanství, k postupnému přijímání spoluodpovědnosti za bezpečnost státu. Obrana státu je prezentována nejen jako významná občanská povinnost vyplývající z platného právního řádu, ale také jako silný morální závazek. Upevňování občanského vědomí k obraně státu významně přispívá k vytváření pozitivního vztahu žáků k vlasti, motivuje je k širší občanské aktivitě a probouzí zájem o správu věcí veřejných. Ilustrace rozvíjí klíčové kompetence žáků k aktivnímu občanství a udržitelnosti. Podněcuje žáky k vytváření a vyjádření vlastního odůvodněného názoru na různé aspekty veřejného dění a ke kladení otázek souvisejících se zapojením občanů při ohrožení bezpečnosti státu. Motivuje žáky k úvahám o možnostech vlastní angažovanosti při obraně státu.

Popis realizace / Zadání pro žáky

Úvod – Motivace/evokace

- Úvodní asociační otázka učitele k tématu: „Co se vám vybaví, když se řekne ‚bezpečí‘?“ Každý žák si napíše 3–4 slova. Následuje rychlé čtení napsaných slov (je možné je také zapisovat na tabuli).
- Vyučující položí druhou asociační otázku „Co se vám vybaví, když se řekne obrana státu?“ Žáci jsou vyzváni, aby nejprve zapsali několik slov a volně sdíleli své asociace a představy.

Diskuse:

- Jaké shody a odlišnosti se vyskytují v zapsaných slovech na první a druhou otázku?
- Jak spolu obě otázky souvisejí?

Vyučující moderuje diskusi k závěru, že obrana a bezpečnost se týká všech občanů České republiky, je základním předpokladem svobody a prosperity státu.

Hlavní část

Skupinová práce s využitím pracovního listu – **Role občana v obraně vlasti**

Vyučující rozdělí žáky do malých skupin (3–4 žáci) a rozdá pracovní listy.

1. Úkol 1 pracovního listu – skupinový brainstorming

Žáci se ve skupinkách zamýšlejí, jak se může občan podílet na obraně státu v době míru i v krizové situaci vojenského charakteru, doplní 3 až 4 náměty. Po 5 minutách skupiny sdílejí své nápady. Klíčová slova zapisují na tabuli.

2. Úkol 2 pracovního listu – práce s textem – Povinnosti občanů při obraně státu

- Žáci pokračují v práci s pracovním listem.
- *Vyučující rozdá žákům text k pracovnímu listu.*
- Žáci si přečtou text a vypracují úkoly v pracovním listu, které se týkají branné povinnosti, dobrovolnosti a forem přípravy.
- Společná kontrola a diskuse nad odpověďmi směřuje ke klíčovému výstupu: branná povinnost se vztahuje na všechny občany ČR a příprava k obraně státu je dlouhodobý proces.

Skupinová práce / diskuse

Žáci hodnotí význam aktivní občanské role v rámci obrany státu.

Shrnutí

Role občana při obraně státu spočívá především v zákonné povinnosti podílet se na obraně své země a v aktivní spolupráci na zajišťování bezpečnosti a obrany. Obrana státu není jen záležitostí profesionálních vojáků, ale vyžaduje i zapojení občanů. To je možné například dobrovolným převzetím výkonu branné povinnosti, ale také zapojením do aktivit v rámci programu POKOS a dalších forem přípravy. Role občana v obraně státu je zákonná, aktivní a komplexní, zahrnující povinnosti i dobrovolné aktivity k zabezpečení bezpečnosti a stability země v době míru i ohrožení.

Reflexe

- *Co jsem se dnes naučil/a?*
- *Jak jsem se cítil/a při skupinové práci?*
- *Co mě nejvíce zaujalo?*
- *Jak se změnila moje původní představa o roli občana v obraně státu?*

Pracovní list pro žáky

Pracovní list – Role občana v obraně státu

Úkol 1: Brainstorming – Moje role

Jak se může občan podílet na obraně státu v době míru a v krizové situaci vojenského charakteru? Napište alespoň 3 nápady pro každou kategorii.

- **V době míru:**

1. _____
2. _____
3. _____

- **V krizové situaci:**

1. _____
2. _____
3. _____

Úkol 2: Práce s textem – Povinnosti občanů

Co je obrana státu a kdo je za ni zodpovědný?

1. Jaká je hlavní povinnost občana ve vztahu k obraně státu?

2. Co znamená branná povinnost a na koho se vztahuje?

3. Jakým způsobem probíhá příprava občanů k obraně státu v době míru? Uveďte alespoň 3 příklady.

- _____
- _____
- _____

4. Jak se změní uplatnění principu dobrovolné přípravy občanů k obraně státu v případě vyhlášení stavu ohrožení státu nebo válečného stavu?

5. Co označuje znak na obrázku v záhlaví pracovního listu?

Text pro žáky

Přečtěte si následující text. Informace v textu označte symboly na konci řádku podle následujícího klíče:

√ informace je pro mě známá

! informace mě překvapila

? potřebuji se zeptat

Po přečtení a analýze textu ve skupině diskutujte zjištěné informace. Vyhledejte v textu odpovědi na otázky v pracovním listě. Odpovědi запиšte do pracovního listu.

POVINNOSTI OBČANŮ PŘI OBRANĚ STÁTU

Obrana státu je soubor opatření k zajištění svrchovanosti, územní celistvosti, principů demokracie a právního státu a ochrany života obyvatel a jejich majetku před vnějším napadením. Za její zajišťování odpovídá vláda, přičemž svůj díl odpovědnosti nesou kromě institucí státní správy a územní samosprávy také samotní občané. Příprava občanů k obraně státu je řešena zákonem o zajišťování obrany České republiky. V míru je příprava k obraně státu pro většinu populace **dobrovolná**. Příprava občanů k obraně státu se soustředí na získávání a prohlubování znalostí a dovedností v oblasti obrany. V případě vyhlášení stavu ohrožení státu nebo válečného stavu se příprava **stává povinnou**.

Branná povinnost se vztahuje na všechny občany České republiky (mužů i žen ve věku 18 – 60 let). Zahrnuje povinnost občana podrobit se odvodnímu řízení, vykonávat vojenskou činnou službu a plnit další povinnosti stanovené branným zákonem. **V míru** může občan také dobrovolně převzít výkon branné povinnosti, pokud požádá o povolání do **služebního poměru vojáka z povolání** (stát se profesionálním vojákem), o zařazení do **aktivní zálohy** (stát se příslušníkem aktivní zálohy) nebo o **účast na dobrovolném vojenském cvičení**. Česká republika využívá k zajištění obrany zejména vlastní věcné prostředky. Pokud tyto prostředky nepostačují, může být za stavu ohrožení státu a válečného stavu uložena povinnost věcný prostředek poskytnout pro obranu státu. V praxi to znamená, že vlastník bude povinen poskytnout například své motorové vozidlo. **Za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu** může být uložena občanům ve věku od 18 do 62 let **pracovní povinnost** nebo **pracovní výpomoc** (vykonávání jednorázových a mimořádných úkolů) k činnostem potřebným k zajišťování životně důležitých funkcí státu nebo k zabezpečení ozbrojených sil ČR.

(Upraveno a zkráceno podle Příprava občanů k obraně státu Příručka pro učitele základních a středních škol)

Vazba na klíčové kompetence

Název KK Složka KK Kód OVU	Znění OVU	Vzdělávací strategie
----------------------------------	-----------	----------------------

KK k občanství a udržitelnosti Aktivní občanství, participace a přesvědčení o vlastním vlivu (zmocňování) KOB-PCP-000-ZV9-001	Účelně uplatňuje přímou činnost svůj vliv na změny v místním či širším okolí při respektování práv a zájmů druhých.).	– podněcují žáky k sledování a hodnocení různých událostí v místě, regionu, zemi i světě – podněcují žáky k vytváření a vyjádření vlastního odůvodněného názoru na různé aspekty veřejného dění a ke kladení souvisejících otázek, k hledání a kritickému vyhodnocování informací a argumentaci, doplňujícími otevřenými otázkami je vedu k hlubšímu promýšlení názoru – umožňují žákovi vybrat si veřejně prospěšnou aktivitu, kterou si sám či společně se spolužáky zvolí nebo s níž se vnitřně ztotožní – nezaměňují to s účastí na akci z vnějšího popudu (vykonání zadaného úkolu či příkazu)
---	---	--

Metodický komentář pro učitele

- Zdůrazněte, že branná povinnost se vztahuje na všechny občany ČR a že příprava k obraně státu je dlouhodobý proces.
- Připomínejte žákům, že jsou v bezpečí. Vyvarujte se šíření černých předpovědí či svých vlastních obav.
- Informujte o tom, jak funguje podpůrný systém (ozbrojené síly ČR, vojenská policie, policie, zdravotníci, neziskové organizace).
- Dodávejte pocit jistoty.
- Vytvořte prostor pro vyjádření emocí.
- Nabídněte možnost otevřeně sdílet své názory, domněnky a obavy, aniž byste je hodnotil/a
- Poskytujte emoční oporu a empatie v případě strachu z válečných konfliktů.
- Komunikujte s respektem a empatií.
- Vyhýbejte se přehnaným dramatizacím.

Klíč k řešení úkolů

- Klíč k pracovnímu listu – Role občana v obraně státu

Úkol 1: Brainstorming – Moje role

- V době míru:
 1. Rozvíjet vlastní odolnost (efektivně se vypořádat se stresovými situacemi, řešit problémy klidně a samostatně, vcítit se do druhých, být zodpovědný).
 2. Rozvíjet svou samostatnost (zvládat úkoly spojené se zodpovědností, utvářet si zdravé sebevědomí a důvěru ve vlastní schopnosti).
 3. Rozvíjet rozhodovací schopnosti v různých situacích.
 4. Učit se zvládat nepříjemné situace bez ztráty klidu.
 5. V dospělosti možnost účasti dobrovolně převzít výkon branné povinnosti (voják z povolání, Aktivní záloha, dobrovolné vojenské cvičení).
 6. Získávání znalostí o obraně státu (sledování informací).
 7. Podpora ozbrojených sil ČR a bezpečnostních složek (např. účast na akcích).

• **V krizové situaci vojenského charakteru:**

1. Branná povinnost (odvodní řízení, vojenská činná služba).
2. Poskytnutí věcných prostředků pro obranu státu (např. motorové vozidlo).
3. Vykonyávání pracovní povinnosti nebo výpomoci. *(Možné i další relevantní odpovědi.)*

Úkol 2: Práce s textem – Povinnosti občanů

Obrana státu je soubor opatření k zajištění svrchovanosti, územní celistvosti, principů demokracie a právního státu a ochrany života obyvatel a jejich majetku před vnějším napadením. Zodpovědná je vláda, ale podílí se na ní i instituce státní správy, územní samosprávy a samotní občané.

1. Hlavní povinností občana je podílet se na obraně státu.
2. Branná povinnost je povinnost všech občanů České republiky (mužů i žen) ve věku od 18 do 60 let plnit úkoly ozbrojených sil České republiky. Zahrnuje podrobení se odvodnímu řízení, vykonávání vojenské činné služby a plnění dalších povinností stanovených branným zákonem.
3. Příprava občanů k obraně státu v době míru probíhá dobrovolně a mimo výše uvedené zahrnuje i program POKOS, jehož cílem je umožnit získat a prohlubovat znalostí a dovedností v oblasti obrany. *Výčet těchto oblastí je uveden v dokumentu Tematické oblasti přípravy občanů k obraně státu*
4. V případě vyhlášení stavu ohrožení státu nebo válečného stavu se příprava občanů k obraně státu stává povinností.

5. Znak Armády České republiky. (Tvoří ho čtyři bastiony, tvořící svými lícemi čtverec, postavený nakoso, přes které jsou položeny dva zkřížené meče, jejichž rukojeti jsou dole. Jílce obou mečů mají každý sedm od záštity se zmenšujících vrubů a jejich rukojeti jsou kulovitě zakončeny). Bastiony a zkřížené meče symbolizují vojenskou sílu, obranu a pevnost. Státní znaky (lev a orlice) reprezentují historická česká území (Čechy, Morava, Slezsko), což spojuje armádu s celou zemí.

Popis ověřování

Pozorování a diskuse

Učitel

- sleduje v diskusích orientaci žáků v bezpečnostních tématech a zájem žáků o problematiku obrany státu;
- formativně hodnotí výsledky skupinového úkolu, sleduje, jak se žákům podařilo analyzovat text a správně uplatnit jeho obsah při formulování odpovědí v pracovním listu;
- pozoruje práci žáků ve skupinách, sleduje diskuse a vzájemnou kooperaci při plnění úkolu;
- otázkami ověřuje, jak se žákům dařilo pracovat s informačními zdroji, získávat potřebné informace;
- rozvíjí diskusi o právech a povinnostech občanů při obraně státu, otázkou dobrovolnosti a povinnosti v souvislosti s plněním úkolů spojených s obranou státu;
- ověřuje, jak žáci dokáží v diskusích obhajovat význam role občanů při obraně státu;
- sleduje, zda se žáci zajímají o problematiku bezpečnosti a do jaké míry propojují své vlastní postoje s potřebou participace občanů na zajišťování obrany státu.

Reflexe

- *Co jsem se dnes naučil/a?*
- *Co mě překvapilo?*
- *Zapojil/a jsem se do aktivit ve skupině?*
- *Cítil/a jsem se při práci v týmu bezpečně?*
- *Změnily se mé názory na odpovědnost každého občana při obraně státu?*
- *Co mě při analýze textu nejvíc zaujalo?*
- *Jaký význam má pro mě účast v aktivitách, které pomáhají při přípravě občanů na obranu státu?*
- *Co bych se chtěl/a o povinnostech občanů při obraně státu ještě dovědět?*

Zdroje

[Prirucka POKOS 2023 FINAL 2024 06 06 0.pdf](#)

[Tematické oblasti POKOS.pdf](#)

[Koncepce POKOS 2025-2030.pdf](#)